למעוטי נרבע ונעבד. ואף על גב דתנא קתני פרט לתחלת הליהוד אסמכתא בעלמא הוא ולעולם פסולייהו משום ספיקא. רובא ליכא למימר בעופות דאין לך עוף רובע: **הואיל וכתיב. משחתם בהם מום בם.** לא ילו לכם דבין השחתה בין מום פוסלים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו׳: **דבר ערוה.** רובא ונרבע: **עבודת כוכבים.** נעבד שהשתחוה להמתו: **כי השחית כל בשר.** דדור המבול כתיב ודור המבול בערוה קלקלו דכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו׳ שהיו מזקקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה וחיה: **בהמה.** כתיב תמיס זכר[ד] אבל עוף לא כתיב ביה [ה] לא תמיס ולא זכר הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר [ו]משום הקריבהו לא לפחתך[ז]: **מן האיל או מן הכבש.** מאיזה שתרלה: **פלגם.** כבש בן שנה בתוך שנתו קרוי כבש. ואיל משעברו י״ג חדשים שנכנס חדש שלש בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם. פלגם בתוך חדש ראשון של שנה שניה: **הקריבו.** משנה היא במסכת פרה (פ״ח מ״ג) ובפלגם קא מיירי: **ואין עולה לו מזבחו.** אם היה מחוייב איל לבדו או כבש לבדו וטעמא לא מפרש תנא אי משום ספיקא אי משום בריה: **וא״ר יוחנן.** מנא לן דמביא עליו נסכי איל של שני עשרוניס[ג] ושלישית ההין יין דכתיב בפרשת נסכים בשלא לך אנשים [ד]או לאיל האחד וגו׳ או לרבות את הפלגם בנסכים הללו ומדאיצטריך קרא לרבויי א״מ קסבר רבי יוחנן [ה]דת״ק דאמר אין עולה לו מזבחו משום דבריה הוא ולענין נסכים רחמנא רבייה דאי ספיקא הוא לא מרבייה קרא דכיון דשמא איל הוא פשיטא דבעי אתויי נסכי איל ואתויי דאי איל הוא ליהוי דידיה ואי כבש הוא יהא היתר נדבה שהרי מתנדבין נסכים בלא קרבן דכתיב בתמידין בפרק בתרא (דף קז.). [ו]ואע״ג דתנן[ז] אין מתנדבין לוג אחד ולא ג׳ וה׳ אלא שלשה כדי שיהו קרויין נסכי כבש או ארבעה שיהו קרויין נסכי איל או ששה הראוין לפר הכא כי האי גוונא בהדי אחריני קרבי: מייתי

כי איצטריך קרא [א]למעוטי [ב] נרבע ונעבד סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב [1]כי משחתם בהם מום בם [ג]ותנא דבי רבי ישמעאל [2]כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים דבר ערוה דכתיב [2]כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ עבודת כוכבים דכתיב [3]פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו והני עופות הואיל ולא פסיל בהו מומא דאמר מר [3]תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות אימא דבר ערוה ועבודת כוכבים נמי לא לפסול בהו קא משמע לן [ד]בעי רבי זירא האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגם מהו אליבא דרבי יוחנן לא תבעי לך דאמר בריה הוי [ה]דתנן [3]ה״הקריבו מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו וא״ר יוחנן [4]או לאיל [ו]לרבות את הפלגם כי תבעי לך אליבא דבר פדא דאמר

מסורת הש״ס

א) [ע״ז כג: סנהדרין כז. בכורות מז. תמורה כח:], ב) [קדושין כד: זבחים קטו. מנחות ו. כה. תמורה יד.], ג) [פרה פ״ח מ״ג מנחות נח:], ד) [כגון ויקרא כג], ה) [מלאכי ג], ו) [מנחות קד.], ז) [קדושין נה.], ח) [זבחים עו.], ט) ס״ח לא וגי׳ מהכ״ס ולכך הוי, י) [כלאיים בכורות מז.], כ) [ע״ז כג:]. רש״ל, ל) [וע״ע תוס׳ ע״ז ה: ד״ה מנין ותוס׳ זבחים סח: ד״ה ושנסמת],

תורה אור השלם

1. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מַשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם:
ויקרא כב כה
2. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ:
בראשית ו יב
3. פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה:
דברים ד טז
4. כְּבָה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ לַשֶּׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים:
במדבר טו יא

גליון הש״ם

גמ׳ דתנן הקריבו. עיין תוספות ד״ה דף י ע״א ד״ה בן כ״ד חודש:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה בבהמה וכו׳ לא תמיס. נ״ב עיין פירש״י בקידושין דף כד ע״ב ד״ה ואין תמות: (ב) תוס׳ ד״ה כי איצטריך וכו׳ אתי נמי שפיר לפי המסקנא כל״ל ותיבות כמו שפירש נמחק:

מוסף רש״י

כי השחית כל בשר את דרכו. גלוי עריות, דכתיב (משלי ג) דרך גבר בעלמה, ודור המבול על הערוות ענשו כדכתיב (בראשית ו) וירא אלהים את בנות האדם כי טובות הנה (סנהדרין נז. וכעי״ז ע״ז כג:). **תמות וזכרות בבהמה.** הא קרא דרש הנאמר בכל הקרבנות (ויקרא כב) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם וגו׳ לרצונכם תמים זכר בבקר בכבשים ובעזים, מדלא כתיב לרצונכם תמים זכר ולישמוק, לימדך שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו (קדושין כד:). **פלגם.** כבש בן י״ג חדשים יצא מכלל כבש ונכלל איל בא, דכבש בן שנה ואיל בן שתי שנים, כשהוא בן י״ג חדשים ויום אחד שנכנס חדש בשנה שניה קרי ליה איל, אבל בתוך חדש י״ג קרי ליה פלגם (מנחות צא: מכת״י). **וא״ר יוחנן.** מאי טעמא מביא עליו נסכי איל, דכתיב בנסכים או לאיל לרבות את הפלגם, ומשום דבריה בפני עצמו הוא איצטריך קרא לרבויי (שם). **לרבות את הפלגם.** אשם הבא פלגם מביא עליו נסכים דאילים כאילו הוא איל (שם).

עין משפט נר מצוה

קסג א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ איסורי מזבח הלכה ו [וס״ל ה״ל]:
קסד ג מיי׳ שם פ״ג הל״ח:
קסה ד מיי׳ שם פי״ז מהל׳ מעשה הקרבנות הל״ב ועיין בכ״מ:
קסו ה ו מיי׳ שם פ״ב הלכה ו:

שיטה מקובצת

א) למעוטי (רובנו) נרבע. נ״ב עי׳ תוס׳ זבחים (דף פה ע״ב): ב) כגון מחוסר אבר וטעמא משום הקריבהו נא: ג) של שני עשרונים סלת ושלישית: ד) או לאיל האחד וגו׳. נ״ב כן כתוב בקצת ס״י ובקצת ספרים אחרים כתיב או לאיל תעשה מנחה והכי מוכח בפ׳ שתי מדות ע״ש: ה) קסבר ר׳ יוחנן טעמא דתנא דאמר אין עולה לו: ו) בפ׳ בתרא דאע״ג: ז) בת״כ הנהו מעוטי דכתיב בשלמים אבל אם זכר כו׳ והשאר נמחק: ח) תימה דסותר דרשא דברייתא כדי לדחות ראייתו ומוקי קרא לדרשא אחרת: ט) בפרק המזבח מקדש דאית ליה דיש נרבע בעופות דקאמר ר״ע מכשיר בבעלי מומין: י) הוו ממעטינהו ממן בני היונה: יא) אתי נמי שפיר לפי המסקנא דחד ותיבות כמו שפירש נמחק: יב) ההה ממעטינן להו אלא או: יג) ולכך הוי ספק אלא: יד) א״כ לידוק דבריה הוי למ״ד דלא: טו) ולר״ש נפקא מינה גם לפרה וא״ת דבריש. ונ״ב עי׳ תוס׳ לעיל (דף יא ע״א וע״ב): טז) גבי מעשר בהמה בטומטום ואנדרוגינוס:

רבינו גרשום

למעוטי נרבע (ונעבד) כלומר לאדם ונעבד כלומר שהיא ע״ז ב) אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קדש. (נרבע לאדם ונעבד כלומר שהיא ע״ז): תמות וזכרות בבהמה דכתיב שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם: והביא פלגם מהו. כלומר כבש דינו בן שנה איל בן ב׳ שנים והביא בן שנה וחצי מהו: דתנן הקריבו מביא עליו כו׳. כלומר אמר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגם והקריבו אותו פלגם מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו. וא״ת כיון דאין עולה לו מזבחו למה מביא נסכים. דאמר ר׳ יוחנן או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין לרבות את הפלגם שמביא עליו נסכי איל.

ג) נראה דל״ל כלומר שדינו שוה לרובע אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קודש: תמות וזכרות וכו׳.

נוקי הזכר אלא למעט אנדרוגינוס ולא טומטום אלמא תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ומשני סמי מכאן טומטום אע״ג דבערכין איכא תרין מיעוטי הזכר ואם נקבה צריכין תרוייהו לאנדרוגינוס דאי כתיב הזכר למעוטי ה״א דלא גרע מנקבה ויהיה בערך אשה וא״ת מאי פריך לרב חסדא מאם זכר ואם נקבה דכתיב גבי שלמים דאיכא תרי מיעוטי דאם מיעוטו הוא כדאמרינן בפרק המפלת (נדה כח:) אם נקבה על כרחך למעוטי טומטום ויש לפרש דהתם גרסינן זכר או נקבה דכתיב בויקרא גבי שלמי צאן דהכי דרשינן להו בת״כ הנהו מיעוטי דכתיב בשלמים [ז] ובפ״ב דבכורות (ד׳ טו:) ובתמורה (ד׳ יז:) אבל אם זכר אם נקבה דכתיב גבי שלמי בקר דריש ליה בת״כ ובפרק ב׳ דבכורות (ד׳ טו:) ובתמורה פרק אלו קדשים (דף יז:) לרבות ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין והשתא פריך שפיר לרב חסדא דבהמה קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא דהוי או למעט כמו או כשב פרט לכלאים וא״ת דלעיל אמרינן היכא דספק מחמת שאינו שוה איצטריך קרא למעוטי ובפ״ק דחגיגה (דף ד.) קאמר זכורך להוציא טומטוס ופריך איצטריך קרא למעוטי ספיקא אע״ג דאין כולם שוין התם פריך משום דבלאו האי קרא הייתי פוטרו מן הראייה משום דאינו יכול לסמוך אע״ג דסמיכה לא מיעכבא מכל מקום לכתחלה צריך דלאשכחן בפסחים בפרק האשה (דף פח:) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ומצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע״ג דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר[ז] אמרינן זכריה עולות נקבות זבחי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים שאני התם דקדושת כבר ואין להם תקנה בענין אחר ופסק מצורע דמייתי אשמו ולוגו[ח] התם תיקון גברא שאני וא״ת דאשכחן קרא בשביל שלא נטעה אע״ג (דגבי) דקמי שמיא גליא בסוף אלו טרפות (לקמן סו:) דפריך מכדי אין אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא ל״ל ומשני אי כתב רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב רחמנא סנפיר עד דאיכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת משמע דבר שאינו שוה וחלק דבר שהיד מסכסכת בו וסנפיר כך הוא ונופל בו לשון קשקשת: **כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד.** [ט] תימה דסותר סתמא דש״ס דרשא דברייתא כדי לדחות ראייתו ומוקי ליה קרא לדרשא אחרת ויש לומר דקים ליה דאיצטריך קרא להאי דרשא דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא דמשחתם בפרק בתרא דכבורות (דף מז.) דקסבר מעשר בהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על בעלי מומין ומשמע בפרק המזבח מקדש ליה [ט] נרבע בעופות דקאמר רבי עקיבא מכשיר בעלי מומין ולא קאמר ובנרבע הואיל וכשר בעופות ומנא ליה אלא ע״כ מהאי קרא ואי״ת א״כ תפשוט דספיקא הוי דאי בריה הוי איצטריך קרא למעוטי ואי״כ מנלן דיש נרבע בעופות וי״ל דמעיקרא ס״ד ודאי דאיצטריך קרא למעוטי אי הוה בריה אבל השתא דמסיק דאיצטריך קרא לנרבע ונעבד ס״ל דלבריה לא איצטריך קרא למעוטי דממילא אימעיט מבתורים דומיא דבני יונה מה בני יונה דוקא קטנים אף תורים דוקא גדולים למעוטי תחלת הליהוד שבזה ושבזה דלא הוי לא קטנים ולא גדולים ודרשא דבריתא אסמכתא בעלמא היא ומורי ה״ר אהרן מריגנספור״ק תירץ דאינו סותר השתא דרשא דברייתא דתרי מיעוטי כתיבי מן התורים או מן בני היונה חד למעוטי נרבע ונעבד ולאפוקי מדרשא דמשחתם ואידך למעוטי תחלת הליהוד וקמי שמיא ודאי גליא אי קטנים הוו אי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו [י] מבני היונה ואנן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא אי בריה הוו אתי נמי שפיר [יא] כמו שפירש לפי המסקנא דחד למעוטי בריה וחד למעוטי נרבע ונעבד ומעיקרא ס״ד דאיצטריך תרוייהו לבריה דאי לא הוה כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה [יב] ממעטי להו אלא או מגדולים או מקטנים ואם הביא משניהם הוה נפיק ממה נפשך אבל ק״ק על פירושו דאי אתא קרא לאשמועינן שהם או גדולים או קטנים אף ע״ג דקמי שמיא גליא א״כ מאי פריך בסוף על אלו מומין שהבאתי לעיל מני אילימא ת״ק ספק הוא איצטריך קרא למעוטי ספיקא ניימא דקרא מיעט לאנדרוגינוס או משום שהוא זכר משונה או משום דאשמעינן שהוא נקבה ואנן הוא דלא ידעינן [יג][יד] הוי ספק אלא משמע אם קמי שמיא גליא שהוא נקבה לא היה לו להשמיענו והא דאיכא תרי מיעוטי איכא למימר דאתא חד לנרבע וחד לנעבד ויותר נראה דנרבע ונעבד נפקי מחד מיעוטא אלא איצטריך חד מיעוטא לתורים וחד לבני יונה ולמאי דס״ד נמי מעיקרא דאתא למעוטי בריה איצטריך תרי מיעוטי חד למעוטי תורים וחד לבני יונה: **כי משחתם בהם מום בם.** כאן משמע דלכ״ע אית להו הך דרשא דמשחתם דאי פליג אדרשא זו ההוא תנא דדרים מן הבהמה להוציא את הרובע אם כן לידוק דבריה הוי [יז]למאן דלא דרים דרשא דמשחתם אלא ודאי כולהו דרשי להו ואפילו הכי איצטריך מן הבהמה ומן הבקר להוציא רובע ונרבע ולא הוי דרשינן ממשחתם דהא בהא תליא אלא משום דאשכחן כבר בקדשים ששוים בהן דבר ערוה ועבודת כוכבים ומום וע״מ דרשא דמשחתם למעשר בהמה [יח] דחל על רובע ונרבע כמו שחל על בעל מום [יט](ולרבי ישמעאל) [ולר״ש] [כ] נ״מ גם לפרה ואי״ת ברים כל האסורין (תמורה דף כח:) אמרינן דתנא דמשחתם מוקי קרא דמן הבהמה פרט לזקן וחולה ומזוהם ויש לומר דתנא דמשחתם ודאי משמע ליה לש״ס דמפיק רובע ונרבע ממשחתם לחודיה אבל שאר תנאי דנפקי ממן הבהמה אית להו דרשא דמשחתם כדפרישית וכן משמע בפרק בתרא דבכורות (דף מז.) דפליגי התם כמה תנאי גבי מעשר בהמה [יט] גבי טומטוס ואנדרוגינוס ובמחוסר זמן ויולא דופן אבל בנרבע ורובע ומוקלה ונעבד לא אשכחן שום פלוגתא ומשמע דכולהו מודו דמתעשרין כדדרשינן התם ממשחתם ומיהו מהכא איכא למדחי דאפילו מאן דלית ליה דרשא דמשחתם איצטריך מן התורים למעוטי נרבע דסלקא דעתך כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע דכה״ג אמר בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פה:): **תמות** וזכרות בבהמה. בת״כ דרים לה מדכתיב תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות ומחוסר אבר דפסול בעוף נפקא ליה מדכתיב מן העוף ולא כל העוף בפ״ק דקדושין (דף כד:) ולא כמו שפירש כאן בקונטרס משום הקריבהו נא לפחתך וא״ת ל״ל קרא לפסול מחוסר אבר והא אפילו לבני נח נמי אסור דליכא מידי לישראל שרי ולבני נח אסור וי״ל משום דאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) דכל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח ולכך הוצרך לשנותה כדי לאסור לזה ולזה [כ] וא״ת ל״ל קרא דאין תמות וזכרות בעופות מדאיצטריך מן העוף לאסור מחוסר אבר ידעינן דאין מום פוסל בעוף דאי פוסל למה לי מן העוף ויש לומר דאי לאו קרא דאין תמות וזכרות בעופות ה״א דמום פוסל בעוף ומן העוף אתא לאסור אפילו הנך מומין דשרו בבהמה דקרא דמן העוף לאסור אתא ולא להתיר ואין להקשות נמי מדאיצטריך מן התורים לנרבע ונעבד שמעינן שפיר דאין מום פוסל בעופות דאיכא למימר דאיצטריך מן התורים משום דסלקא דעתין כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע כדפרישית לעיל: **כי תבעי לך אליבא דבר פדא.** כפ׳ שתי מדות (מנחות דף לא:) איתותב בר פדא מהאי קרא דאו לאיל דמדרבה פלגם דלא אתא קרא לרבויי ספיקא: דאמר

ח) [ע״ז כג: סנהדרין כז. בכורות מז. תמורה כח:], ט) [קדושין כד: זבחים קטו. מנחות ו. כה. תמורה יד.], י) [פרה פ״ח מ״ג מנחות נח:], יא) [כגון ויקרא כג], יב) [מלאכי ג], יג) [מנחות קד.], יד) [קדושין נה.], טו) [זבחים עו.], טז) ס״ח לא וגי׳ מהכ״ס ולכך הוי, יז) [כלאיים בכורות מז.], יח) [ע״ז כג:]. רש״ל, יט) [וע״ע תוס׳ ע״ז ה: ד״ה מנין ותוס׳ זבחים סח: ד״ה ושנסמת],

דאמר מייתי ומתני. הקשה ריב"ל בשלמא נסכים יכול להביא שיעור נסכי איל ולהתנות שאם הוא כבש שיהא המותר לנדבה כרבי עקיבא דאמר בפרק כל התדיר (זבחים דף לא.): המתנדב יין מנסכו לספלים [ד] ואפילו לרבי טרפון דאמר לאישים משמע דלא פליגי אלא באומר הרי עלי יין סתם ולא פירש לנסכים אבל אם פירש מודה דאזיל לספלים אבל במנחה היכי מתני הא אין בגילתן שום דשל כבש בגילתו רכה שלש לוגין לעשרון ושל איל בגילתו עבה שני לוגין לעשרון ותנן פ"ק דמנחות (דף יא.) ריבה שמנה או שחיסר פסולה ותנן נמי [ה] אין מערבין מנחת כבשים בשל אילים ופריס וכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד ושיעור מנחת איל בכלי אחד ומתנה שהאחד מהן יהיה נדבה אי אפשר לעשות כן דמנחת נדבה נקמצת ומנחת נסכים טולה כליל כדתניא בהדיא בפרק אלו מנחות (דף עד:) ותירץ ריב"ל דודאי כשמתנדב מנחה סתם אז היא נקמצת אבל אם מפרש מנחת נסכים הויא טולה כליל ואמרינן [ו] מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום והשתא יכול להתנות שפיר[ז]: **אי שיאור דר"מ לרבי יהודה מצה מעלייתא היא.** וא"ת והא בפרק אלו עוברין (פסחים דף מג.) תניא שיאור ישרף ונותנו לפני כלבו ומפרש התם דהיינו שיאור דר"מ לרבי יהודה משמע דאסור באכילה וי"ל דמדרבנן בעלמא אסור דמדשרי ליתנו לפני כלבו שמע מינה דהוי מצה מעלייתא: **ואי** דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא. וא"ת והילמא שאני לענין פסח דרבייה קרא בפרק אלו עוברין (שם דף מג.) מדכתיב כל וכי תימא נילף חמץ דתודה מחמץ דפסח דלמא מחמץ גמור דחייב כרת גמרינן אבל האי דלא חשיב חמץ גמור לענין פסח לא חשיב חמץ לענין תודה מיהו מצינו לפרש דהכי קאמר דפשיטא דלא יצא משום מצה דלענין מצה יצאינן תודה מפסח אבל קשה דברים כל המנחות באות מצה (מנחות נג.) קאמר ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור וקאמר שיאור דמאן דכו' ואי דר"מ לרבי יהודה מאיר מדלקי עליה חמץ הוא ומאי קושיא גבי פסח הוא דחשיב חמץ דרבייה קרא וגרמה דיש שום יתור [ח] (כתוב) בתודה ובמנחות דחמץ נוקשה חשיב חמץ גבייהו והא דמשמע התם[ט] דלכולי עלמא אין מחמיצין בחמץ נוקשה גבי תודה דקאמר אין מחמיצין בתפוחים והתם משמע דחמץ נוקשה הוי [י] (גבי תודה) היינו לכתחלה דכשבא לחמץ שתי הלחם וחלות תודה מצה לעשות בחמץ גמור: **ותהא** פרה כשרה בעריפה מק"ו. והוא הדין דה"מ למפרך הכי [כ] אלא חולין וקדשים אבל נקט פרה ועגלה שניהם ענין אחד דשניהם קדשים הנשחטים בחוץ ומו אהדדי ליפסל בעול וכמה דברים וא"ת למה לי הנך מיעוטי למעוטי פרה מעריפה ועגלה משחיטה נימא כיון דאיכא למעבד ק"ו הכי ואיכא למעבד ק"ו איפכא כדעביד בסמוך כל חד וחד תיקוס אדוכתיה כדאמרינן בפ"ב דזבחים (דף יז:) גבי ותותר אנינות אאל כהן הדיוט בקרבן צבור מק"ו וי"ל דהתם כל ק"ו סותר את חבירו לגמרי שבתחלה אומר ותותר אנינות אאל כהן הדיוט בקרבן ציבור מק"ו דכהן גדול שהותר אנינות אפילו בקרבן יחיד ואח"כ עושה ק"ו להפך דלא תותר אנינות אאל כהן גדול בקרבן יחיד וכן אחריני דהתם להכי קאמר כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי כל חד וחד תיקוס אדוכתיה אבל הכא גבי פרה ועגלה שבא ליתן את האמור של זה בזה ולא הוי [יא] ק"ו אלא כמו מה מצינו לא שייך למימר הכי דאי לאו מיעוט הייתי לומר זה מזה במה מצינו ואי הוה עביד ק"ו לא תותר פרה בשחיטה אז הוי כהחיא דזבחים וכן [ט] תהא אשה יוצאה בחליצה מק"ו או יבמה בגבו מק"ו הוי כמו מה מצינו וא"ת מה לעגלה שכן אינה מטהרת וכמה חומרות יש בזה מה שאין בזה וי"ל דלא עביד ק"ו מכח עגלה ופרה אלא מכח שחיטה ועריפה ומה שחיטה שאינה מכשרת בעגלה מכשרת בפרה כו' אבל קשה דא"כ ק"ו גמור הוא ולא מה מצינו דשחיטה מעריפה ליכא למילף במה מצינו אלא מק"ו א"כ נימא כל חד וחד תיקוס בדוכתיה וי"ל דבכל מקום דעביד ק"ו הכי והכי כגון הכא ולקמן (ד' כה.) גבי אויר כלי חרס וגבי כהנים ולוים ובפ"ב דבבא קמא (ד' כה:) גבי ותהא שן ורגל חייבין ברשות הניזק אלא תני נזק צריך לומר דיש שום סברא או קולא או חומרא לעשות ק"ו אחד אטריך קרא למעוטי מעתה היינו עושין ק"ו להפך[מ]: **פרה** שהיא כשרה בשחיטה. אין ללמוד בענין זה מק"ו שתהא פרה כשרה במליקה מק"ו מעוף אלא הוכשר בשחיטה הוכשר במליקה דהא לקמן בריש השוחט (ד' מז:) דרשינן ראשו של זה ממול עורף ולא ראשו של אחר ואין ללמוד בעוף שיוכשר בשחיטה מק"ו דבהמה שלא הוכשר במליקה דלמאן דיליף רוב שנים מהלכה אין דנין ק"ו ובנין אב מהלכה כדתנן בזיר בפ' כהן גדול (דף נו:) [כ] וי"ל דכיון דאיכא מיעוטי בפרה ובעגלה לענין שחיטה ועריפה תו לא מצי למילף עוף מבהמה ובהמה מעוף לענין שחיטה ומליקה דאיכא למימר עריפה תוכיח שאינה כשרה בפרה וכשרה בעגלה ואפ"ה אין שחיטה כשרה בה אף אני אביא מליקה וכן איפכא:

אמר

מייפי ומתני. דסבירא ליה ספק הוא והכא קא מבעיא לן אליבא דבר פלא במאי מסתפק ומאי מתני ואו לאיל דריש ליה לדרשא אחרינא במנחות בפרק שתי מדות (דף לא.): וקא מיבעיא לן הכא מאי מתני מי פשיטא ליה לבר פלא דלאו בריה הוא אלא ספק איל ספק כבש הוא וכי מתני [ב] איל וכבש הוא דמתני אי איל הוא ליהוי כוליה דידיה ואי כבש הוא עשרון סולת [ג] רביעית היין ליהוי דידיה ואיכא לנדבה אבל בבריה לא צריך לאתנויי ולמימר אי בריה הוא ואינו ראוי לנסכים ליהוי כולהו לנדבה וגבי בעיין דלעיל כיון דודאי לאו בריה הוא יוצא ידי נדרו ממ"נ דהא או כבש או איל הוא והוא נדר באיזה שירצה: **או דלמא בבריה נמי.** מספקא ליה לבר פלא דלמא בריה הוא [ד] וגבי נסכים מייתי ומתני דאי בריה הוא ליהוי כולהו נדבה וגבי בעיין נמי לא נפיק דדלמא לאו איל ואלו כבש הוא: תודה טעונה מ' חלות שלשים של מצה וי' של חמץ: **מן החמץ או מן המצה.** י' חלות מאיזה מין שתרצה ולקמן בעי היכי מייתי י' חלות לחודייהו: **שיאור.** שיצא מכלל מצה ולכלל חמץ לא בא: ר"מ ורבי יהודה פליגי באלו עוברין (פסחים מח:) לר"מ הוי שיאור בהכשפת פניס ואפילו אין שם סדק ואם נסדק אפי' כקרני חגבים מיקרי סידוק וחייב כרת ושיאור בהכשפת פניס אמרינן בריש אלו עוברין (שם) דר"מ חייב מלקות ורבי יהודה אית ליה תרי קולי חדא דהכשיפו פניו אפילו שיאור לא מיקרי וכקרני חגבים הוא דמקרי שיאור ועוד קולא אחריתי דבהא דקרי ליה ר' יהודה שיאור לא מחייב עליה מלקות: **שיאור דמאן אי שיאור דר"מ.** דהכשיפו פניו: **לרבי יהודה.** כלומר וקא מיבעיא לן אליבא דרבי יהודה אי נפיק בהאי שיאור אי לא הא ודאי לרבי יהודה מצה מעליא הוא ונפיק משום מצה: **אי שיאור דרבי יהודה.** דקרני חגבים ומיבעי לך אליבא דרבי מאיר הא ודאי לרבי מאיר יצא ידי נדרו ונפיק משום חמץ: **ואי דר"מ.** דהכשיפו פניו וקא מיבעיא לך אליבא דר"מ: **מדלקי עליה.** דאמרינן התם האוכלו במ': **חמץ הוא.** ואע"ג דכרת לא מיחייב משום דלאו חמץ הראוי לאכילה הוא מיהו חמץ נוקשה מיקרי מדקא מיחייב עליה מלקות ולענין נדר יצא ידי נדרו שהרי הביא חמץ: **אלא דרבי יהודה.** דקרני חגבים ומבעיא לן אליבא דרבי יהודה דאמר בשאיור דידיה ישרף אלמא יש בו לב חמץ וקאמר האוכלו פטור אלמא לאו חמץ הוא והויא התרתא ספק: **מאי ספק הוי ונפיק ממה נפשך או דלמא בריה הויא ולא נפיק:** ה"ג **והא א"ר הונא האומר הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה.** דאדם יודע דאין לחם בלא תודה וכיון דאיחייב בכולהו[ה] נהי נמי דלאו בריה הוא היכי נפיק: **הא לא ידע אי חמץ אייתי.** דלוסיף עליה ולייתי מצה אי מצה היא דלייתי חמץ ועל כרחו יביא [ו]חלות כשרים ובהן יוצא ידי נדרו שהרי הביא עשר שנדר וגם הוסיף עליהן: **לא צריכא דאמר הרי עלי.** י' חלות לפטור תודתו של פלוני דלא מיחייב עליה בכולהו מ': **סוף סוף.** כיון דאמר לפטור לא נפיק עד דפטר ליה לההוא פלוני מי' חלות והאי לא מצי פטר ליה בהאי שיאור דלא ידע ההוא פלוני מאי אייתי האיך דלוסיף עליהן: **לא צריכא דלא אמר לפטור.** אלא הרי עלי י' חלות לתודתו של פלוני דכיון דאמר לתודתו של פלוני לא איחייב ליה בתודה ולחמה אלא בעשר והא ודאי פשיטא לן דההוא פלוני לא מיפטר בהאי שיאור ואיהו נמי לא [ז]מקבל עליה למפטריה אלא לאתויינהו בעלמא וכסבור שיוכלו ליקרב עם המצה[ח] של חבירו: **מיפק גברא ידי נדרו נפיק.** ויפדו ויפלו דמיהם לנדבה לתודה אחרת או לא נפיק תיקו: **ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה.** כדיליף לקמן (דף כד.): ושחט

עין משפט נר מצוה

קסו א ב מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנו' הלכה יא:

קסח ג מיי' פ"ח מהל' פרה אדומה הל"ט:

קסט ד מיי' פ"ט מהל' רוצח הל"ג:

שיטה מקובצת

[א] לפטור תודתו של פ'. נ"ב עי' תוס' ערכין (דף ד ע"ב): [ב] וכי מתני באיל וכבש: [ג] לגבי נסכים מתנה: [ד] וכיון דאיחייב בכולהו מ' נהי נמי דלאו: [ה] וע"כ יביא מ' חלות כשרות: [ו] ואיהו נמי לא קבלי עליה למפטריה: [ז] והתם משמע דחמץ נוקשה הוי היינו לכתחל': [ח] ולא הוי האי ק"ו אלא כמו:

רבינו גרשום

הרי עלי לחמי תודה מן החמץ כו': שאור דמאן אילימא דר' מאיר כו' מאי ר' מאיר ומאי ר' יהודה דתנן שיאור ישרף והאוכלו פטור סידוק ישרף והאוכלו חייב (מיתה) [כרת] איזהו שיאור ואיזהו סידוק שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקיו זה בזה דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר זה וזה האוכלו חייב (מיתה) [כרת] אלא איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו והכי קא מיבעי' ליה שיאור דמאן אילימ' דר' מאיר לר' יהודה מצה מעליא הוא ועכשיו יש לו מצה יביא חמץ שדינו להביא ארבעים חלות עשר חמץ ועשר מצה עשר רקיקין ועשר רביכין החלות היו (רקיקין) בלולות בשמן רקיקין כמין כי יונית וזו היא כי יונית כמו גם: אי דר' יהודה לר' מאיר חמץ מעליא הוא. דקא חזינן שיאור דפטר ר' יהודה סבירא ליה לר' מאיר דזה וזה חייב כרת אי דר' מאיר לר' מאיר [ו] (מה שבדעת ר' מאיר חמץ וחייב בפסח לר' יהודה מצה מעליא ולא צריך להביא עשר ממצה) מדלקי עליה חמץ (מדלקי עליה) וכו' (כהלכתא) [ובהך הילכתא] גופא במס' פסחים מצינו למיחזי דלקי עליה על שיאור דר' מאיר לר' מאיר: מה הן אלא דר' יהודה לר' (יהודה) [מאיר] חמץ הוא כלומר מה שחשוב לר' יהודה מצה לר' מאיר הוי חמץ ולא צריך להביא אלא מצה (איני) הא לא ידע האי גברא אי מצה היא אי חמץ היא כלומר שספיקה לו:

[ו] נראה דממיצת מה עד מיצות עשר ממלא אין כאן מקומו רק שייך לעיל אחר מיצות מלא מעליא הוא.

מסורת הש"ס

[ה] [מנחות נג. ומזכר עוד פסחים מג. מח:], [ו] [בכורים כה. ע"ש], [ז] בש"ל: המ', [ד] [עי' תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי וכו' ועי' סוגיא דזבחים לא: ול"ע], [ה] [מנחות פט:], [ו] [זבחים פד. מנחות קד: קז.], [ז] [וע"ע תוס' מנחות לא: ד"ה למייתי], [ח] רש"ל מ"ז, [ט] [מנחות נד.], [י] ר"מ מ"ז, [כ] גי' ר"מ אכל, [ל] [קדושין יד.], [מ] [וע"ע תוס' זבחים טז: ד"ה כל תדלא], [נ] עי' רש"ל ור"מ שכתבו שמכלל עד סוף הדיבור הוא גליון,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מייתי וכו' עשרון סולת ורביעית היין ליהוי:

אמר קרא ושחט וחוקה. אומר רבינו תם דמשמע בפרק שני דזבחים (דף יח.) דחוקה לא הוי עיכוב ממשמעו אלא מגזרה שוה דילפינן התם מגזרה שוה דלא רחוץ ידים חילל מגזירה שוה חוקה חוקה משתויי יין: **ומה** במקום שלא קדש הגורל כו'. ואם תאמר קיניס גופייהו מנא לן שלא קדש הגורל אימא ק"ו איפכא ויש לומר דאיכא שום מיעוט:

טעמא דכתב רחמנא ועשהו הא לאו הכי דרשינן ק"ו. תימה דבפרק טרף בקלפי (יומא דף מא.) מוקי הא׳ בריתא כרבי יהודה דמשום דסתם [ט]) ספרי רבי יהודה היא ורבי יהודה אית ליה בפרק הוציאו לו דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים בנגדי לבן והגרלה בחוץ הויא ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא דועשהו ולא פליג עליה רבי נחמיה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשה בחוץ דהא אשכחן רבי שמעון בפרק טרף בקלפי (שם דף מ. ושם) דסבר דהגרלה לא מיעכבא וי"ל דפריך משום דבפרק טרף בקלפי (שם דף לט:) דריש רבי ינאי מאשר עלה אשר עלה תרי זמני לעכב ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג [י] דאיכא עיכובא [יא]) אלא אמרת נוקמה אשר עלה לדרשא אחריתי משום ק"ו והשר מקולי תירץ דהתם יליף מדכתיב זאת אלא דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בנגדי לבן בפנים והשתא פריך הכא שפיר דאי לא דרשינן ק"ו אמאי אצטריך זאת למעוטי דלא [יב]) קאי חוקה בדברים הנעשים בחוץ דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים דאי כתיב נמי בדברים הנעשים בחוץ אמאי אצטריך ועשהו אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפילו כתיב נמי בחוץ הוה דרשינן ק"ו אי לאו דכתיב ועשהו ולכך אצטריך [יג]) בזאת אבל מכל מקום הקשה ה"ר מנוח דאמאי פריך והא לא כתיב חוקה אלא אעבודה והגרלה לאו עבודה היא וצריך עיון שם [יד]): **זאת** ללוים **ולא אחרת ללוים.** תימה דבפרק כילד הרגל (ב"ק דף כד.) דריש מוזאת תהיה טומאתו למעוטי זבה מראיות ופריך ואימא למעוטי זב מימיס ומשני קאי ברואיות ממעט רואיות קאי ברואיות ממעט ימיס ואמאי לא קאמר קאי בזב ממעט זב קאי בזב וממעט זבה דהכי מסתבר טפי כדמשמע פשטיה דקרא וזאת תהיה טומאתו ולא אחרת כדדרשינן הכא זאת ללוים ולא אחרת ללוים [טו]) ויש לומר דהכא נמי הוה דרשינן זאת אשר ללוים ולא לכהניס אי לאו דדריש ליה מאשר ללוים אי נמי הכא דרשינן הכי משום דמזכיר ללוים בקרא אבל התם אי למעוטי זב קא אתי הוה ליה למכתב זאת [טז]) שהיא טומאת הזב להזכיר הזב בקרא ור"י תירץ דזב וזבה שם אחד הוא ולהכי לא שייך למימר קאי בזב ממעט

אמר קרא ושחט וחוקה בשחיטה אין בעריפה לא וכל היכא דכתיב ביה חוקה לא דרשינן ק"ו והא גבי יום הכפורים דכתיב ביה חוקה ותניא [1] ועשהו חטאת [א]הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול [2] והלא דין הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם מקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת טעמא דכתב רחמנא ועשהו חטאת הא לאו הכי דרשינן ק"ו מיעט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ותהא עגלה כשרה בשחיטה מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה שכשרה בעריפה אינו דין שהוכשרה בשחיטה אמר קרא [2] וערפו העגלה בעריפה אין בשחיטה לא: **מתני'** ת"ר [3]כהנים במומין פסולים בשנים כשרים [3]לוים במומין כשרים בשנים פסולים נמצא כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים מנה"מ דת"ר [3] זאת אשר ללוים מה ת"ל לפי שנאמר [4] ומבן חמשים שנה ישוב למדנו ללוים שהשנים פוסלין בהם יכול מומין פוסלין בהם ודין הוא ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהן מומין פוסלין בהן לוים שהשנים פוסלין בהם אינו דין שיהו מומין פוסלין בהם ת"ל זאת אשר ללוים זאת ללוים ואין אחרת ללוים יכול יהו הכהנים פסולין בשנים והלא דין הוא ומה לוים שאין מומין פוסלין בהם שנים פוסלין בהם כהנים שהמומין פוסלין בהם אינו דין שיהו שנים פוסלין בהם ת"ל אשר ללוים ולא אשר לכהנים יכול אף בשילה ובבית עולמים כן ת"ל [5]לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא [ד]לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף [ג]כתוב אחד אומר [3]מבן חמש ועשרים שנה ומעלה וכתוב אחד אומר [6]מבן שלשים אי אפשר לומר שלשים שכבר נאמר כ"ה ואי אפשר לומר כ"ה שכבר נאמר שלשים הא כיצד [ה]כ"ה [ז]ללמוד ושלשים לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים שוב אינו רואה ר' יוסי אומר ג' שנים שנאמר [7] ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון בשדים ואידך שאני לשון כשדים דקליל ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפין ת"ר כהן משיביא שתי שערות עד שיזקין כשר לעבודה ומומין פוסלין בו בן לוי מבן שלשים ועד בן חמשים כשר לעבודה ושנים פוסלין בו בד"א באהל מועד שבמדבר אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלין [ו]אלא בקול א"ר יוסי מאי קרא ויהי

ושחט וחוקה. ושחט אותה לפניו [במדבר יט] וכתיב זאת חוקת התורה: **וכל הילא דכתיב חוקה.** לעיכובא ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בק"ו מי לא דרשינן ק"ו לרבויי ועיכובא דחוקה למילי אחרנייתא: **הא גבי יום הכפורים.** דכתיב גורל [ויקרא טז] ונתן אהרן על שני וגו' וכתיב חוקה בסוף הפרשה ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל הוה מרבינן בק"ו דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל: [ב] **דתניא.** הגורל לה' ועשהו חטאת [שם] דמשמע הגורל עושה חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושה חטאת שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל: **שיכול והלא דין הוא.** אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו' הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען: **ומה במקום שלא קדש הגורל.** כגון קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת ואי לעולה שאם הגריל עליהם שכתבו על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם בגורל לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנותן הרשות בידו: **קדש השם.** דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור אלמא שם קבע ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה. מקוס שקדש כו': **טעמא דכתיב.** הגורל ועשהו דאמעיט ליה להא מלתא בהדיא: **הא לאו הכי הוה מרבינן מקל וחומר.** ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא: **הערופה.** משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה: **וערפו העגלה.** שנה עליה הכתוב לעכב: **לוים בשנים פסולים.** פחות מבן שלשים ויותר מבן נ' דכתיב זאת אשר ללוים וגו' זאת משמע מיעוטא: **ומה להנים שאין השנים פוסלין בהם.** כדיליף לקמיה אשר ללוים ולא אשר לכהנים: **זאת אשר ללוים.** כוליה יתירא הוא דכולה פרשתא בלוים היא והוה ליה למכתב מבן חמש ועשרים כו': **יכול אף בשילה ובית עולמים.** שאין עבודת לוים אלא שוערים ומשוררים [ג]) יהו נפסלין בשנים: **לגמוד[ד]).** ללמוד הלכות עבודה: **שלא ראה סימן יפה.** לומד ושוכחו: **רבי יוסי אומר בשלשה שנים.** צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו: **דתקיפין.** להוריד המשכן לפרקו ולנטותו להעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלי: **משיביא שתי שערות.** אבל מקמי הכי לא כדיליף לקמן [ע"ב] אים אים מזרעך וגו' [ז]): **כמה דברים אמורים.** שהשנים פוסלות בהן: ירושלים נקראת בית עולמים דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות כל ימי נוב וגבעון [ח]): ויהי

[ח]) יומא מ: מא. [קדושין יד. כריתות כח.], [ט]) [עיין תוס' לעיל כב. ד"ה שיכול וכו' בשום דוכתא ל"ג וכו'], [י]) [תוספתא שקלים ספ"ג], [יא]) [בס"ל: לתלמוד], [יב]) ל"ל ותניא, [יג]) בס"ל: לתלמוד, [יד]) [ויקרא כח], [טו]) [זבחים קיב:], [טז]) [ל"ל ספרא], [יז]) ל"ל קיימי חוקה לדברים וכו' רש"ל ועיין ר"מ, [יח]) [וע"ע תו' יומא מא. ד"ה סתם ותוס' קדושין יד. ד"ה הא], [יט]) ל"ל היא ר"מ,

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לְיֶיֹ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: ויקרא טז ט
2. וְהוֹרְדוּ זִקְנֵי הָעִיר ההוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל:
דברים כא ד
3. זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:
במדבר ח כד
4. וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:
במדבר ח כה
5. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
במדבר ד מז
6. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל בָּא לַצָּבָא לַעֲשׂוֹת מְלֶאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: במדבר ד ג
7. יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כָּל מוּם וְטוֹבֵי מַרְאֶה וּמַשְׂכִּילִים בְּכָל חָכְמָה וְיֹדְעֵי דַעַת וּמְבִינֵי מָדָע וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים: וַיְמַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דֶּבֶר יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפַּת בַּג הַמֶּלֶךְ וּמִיֵּין מִשְׁתֵּיו וּלְגַדְּלָם שָׁנִים שָׁלוֹשׁ וּמִקְּצָתָם יַעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:
דניאל א ד, ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **זאת** וכו' ויש לומר **דהכא** נמי וכו'. עיין לקמן קל ע"א תוס' ד"ה זה:

הגהות הב"ח

(**א**) תוס' ד"ה טעמא וכו' אע"ג דאיכא עיכובא **ואמרת** כל"ל ומיבא אלא נמתק: (**ב**) **בא"ד** ולכך אינטריך זאת כל"ל ואות ב' נמתק:

שיטה מקובצת

[**א**] אלא שוערים ומשוררים שאין להם משאת כתף יהו נפסלים בשנים: [**ב**] ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג דכתיב עכובא אלמא אמרינן. וג"ב וחוקה דנקט הכא לאו דוקא אלא משום דבפרה נקט חוקה. הרא"ש ד"ל:

עין משפט נר מצוה

קע א מיי' פ"ג מהל' עבודת יום"כ הלכה ג:
קעא ב מיי' פ"ו מהל' בית"מ מקדש הל"א סמג לאוין מז:
קעב ג ד מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל"ח סמג עשין קסט:
קעג ה מיי' שם הל"ז:
קעד ו מיי' שם הל"ח:

מוסף רש"י

הגורל עושה חטאת. שעיר שגורל השם עולה עליו עושה חטאת (קדושין יד.). **ואין השם עושה חטאת.** אם קרא לו חטאת אלא גורל (יומא מ:) אם קרא עליו שם חטאת אינו נקבע בכך ויפיל עליהם גורלות ואם יפול הגורל על מחיצו יהא זה לעזאזל (קדושין שם). **שיכול.** כלומר להכי אינטריך הא קרא שהייתי יכול לומר, **והלא דין הוא ומה במקום שלא קדש** הגורל. כגון גבי קנין דכתיב בהם אחד לחטאת ואחד לעולה, ואם הטיל עליהם גורל אינם נקבעים בכך ויכול לשנותם, דקי"ל בסדר יומא (מא.) אין הקנין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן (קדושין שם וכעי"ז יומא מ:). **קדש השם.** אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה הוקבעו ואם שינה פסול (קדושין שם) מאחר שקרא לזו חטאת ולזו עולה אין הכהן רשאי לשנותן כדאמרינן (יומא מא.) מולקחה שני תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת, בשעת לקיחה הן נקבעין זו לעולה וזו לחטאת (שם מ:). **מקום שקדש הגורל.** כאן שמצינו שהגורל קובען (שם) דכתיב ונתן אהרן וגו' (קדושין שם).

רבינו גרשום

במקום שלא קדש הגורל קדש השם כו' כל השנה כולה באומר זו לחטאת וזו לעולה וזה לאשם סגיא ולא צריך גורל: כהנים במומין פסולין כל איש אשר בו מום מזרע אהרן וגו' לוים פסולין בשנים. מבן שלשים שנה ומעלה יבא לצבוא צבא וגו' ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וכו': יכול אף בשילה ובבית עולמים כן. כלומר שנים פוסלים בהו ת"ל לעבוד וגו' ועבודת משא וגו' לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף שנים פוסלות בהן שאין יכולין לישא: ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפן. כלומר התם צריכי חמש שנים ללמוד: משיביא שתי שערות וכו'. שתי שערות שתים בגבו של יד או שתים בכריסו: אמר ר' יוסי מאי קראה:

זב כו' דכך יש לי למעט זבה כמו זב: **יבול אף בשילה ובית עולמים כן.** משמע דאי לאו מיעוט הוו גמרי מהדדי וכן ברים עירובין (ד' ב.) דפריך והא קרא במשכן כתיב ומשני אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש ותימה דבפ' ידיעות (שבועות דף טז: ושם) משמע דלא גמרינן מהדדי אי לאו דכתיב תרי קראי דקאמר התם לכתוב אי אידי ואידי מקדש אי אידי ואידי משכן וכן בסוטה בפרק היה מביא (ד' טז.) מצריך תרי קראי לאתויי שילה ובית עולמים ובפרק שני שעירי (יומא ד' סז:) גבי מדבר המדברה ובפרק טרף בקלפי (שם ד' מד.) גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובפרק הוציאו לו (שם נג.) גבי מעלה עשן ותירץ ה"ר נתנאל דבעירובין לא צריך קרא למקדש דעיקר דרשא באה על המקדש דבמשכן לא היו דלתות והא דהכא סברא היא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה ובית עולמים הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן:

[וע"ע תוס' עירובין ב. ד"ה אשכחן ותוס' יומא דף מד. ד"ה בשילה ותוס' סוטה ד' טז. ד"ה ובית ותוס' שבועות טז: ד"ה אי אידי]: